

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYLERİ

AWARENESS LEVEL OF THE TEACHER-TO BE STUDENTS UPON THE CHILD ABUSE

Tuba Him KARABIYIKLI*

Öz

Çocuk istismarı ve ihmali yalnız aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen toplumsal sorunu oluşturmaktadır. Bu araştırmada okul psikolojik danışman adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Girne Amerikan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü ile Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinden toplam 200 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 17 programında incelenmiştir. Araştırma sonucunda Psikolojik danışman adaylarının 292.30 ortalama puanıyla okul öncesi öğretmen adaylarından çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin yüksek çıktığı ve alt gruplarda anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İstismarı, Çocuk İhmali, Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, Okul Öncesi Öğretmenliği.

Abstract

Child abuse and the child negligence has been the very center of the social problem affecting not only the families, but also the society, social institutions, legal systems, educational systems, and the business. This scientific research aims to determine the knowledgeable level of the candidates of the school psychological advisor upon the child abuse and the negligence, awareness according to the variants, and their knowledge to recognize the evidence and the risks of the child abuse. As a result, it is understood that the recognition level of the teacher to be students upon the child abuse and the negligence has been high with the average point of 292.30. It is vital that the psychological advisors be backed by the practical implementations on the topic.

The graduate to be students, that is 200 students, of Turkish Republic of Northern Cyprus Girne American University Faculty of Education, Department of Guidance and the Psychological Advisory, and that of the Pre-School Teaching composes of the work group of the research. The data gathered from the research has got analyzed at SPSS 17 program. The candidates of the psychological advisory have got the average point of 292.30 being higher than those of the pre-school teaching department upon the knowledge and the awareness level of the child abuse and the negligence as the female students have the higher level than that of the male students, and the meaningful differences of the parents subject to the negligence and the abuse have appeared.

Keywords: Child Abuse, Child Negligence, Guidance and the Psychological Advisory, Pre-School Teaching.

GİRİŞ

Toplumların geleceklerini sağlam temellere oturabilmeleri için toplumun sosyal yapısını oluşturacak olan çocukların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve eğitilmeleri gerekliliği herkes tarafından kabul gören bir gerçektir (Kürklü, 2011).

Aileler ya da çocuğun gelişiminden sorumlu olan kişiler bilinçli veya bilinçsiz olarak çocuğun gelişimini olumsuz etkilemekte ve çocuklar üzerinde kalıcı hasarlar bırakabilmektedirler. Oysaki çocuklar en fazla korunmaya ve sevgiye ihtiyacı olan varlıktır (Üstündağ, Şenol, ve Mağden, 2015).

Çocuk istismarı birbirinden farklı nedenleri olan, psiko-sosyal, tıbbi, gelişimsel ve hukuksal alanları da kapsayan ve uzun yıllar çeşitli kaynaklarda rastlanmasına rağmen, son yıllarda dikkati üzerine çekmiş toplumsal bir sorundur (Yalçın, Nurcan, ve Duman, 2014).

Farklı kurum ve kişilerce yapılan istismar tanımlarına rastlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, çocuk istismarı *çocuğun yaşamına, fiziksel ve psikolojik sağlığına, gelişimine, güven duygusuna, sorumluluk bilinci, yetenek ve becerilerle ilgili değerlerine zarar veren davranışlardır* (Metem, B. K, 2015).

Çocuk haklarına göre, çocuğun yaşamak, sağlıklı büyümek, eğitim olanaklarına sahip olmak gibi hakların yanında çocuğun huzurlu ve mutlu bir ortamda istismar ve ihmalde uzak kalma hakkı bulunmaktadır (Sağır, 2013).

* Dr., Girne Amerikan Üniversitesi.

Tanımlar, disiplinler arasında farklılık gösterse de ortaya çıkan konu ve ortak sonuç çocukların istismar ve ihmalden ve sonuçlarından olumsuz etkilendiğidir (Kara, 2010).

Çocuklar sosyal çevrelerinden, aileden, akranlarından ve öğretmenlerinden, bazen fiziksel, cinsel ve duygusal istismara maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle çocuk istismarı ve ihmalinin tanınması, önlenmesi ve istismarı yapan kişiye ve istismara maruz kalan çocuğa yönelik müdahale yöntemlerinin kullanılması oldukça önem taşımaktadır. Özellikle, öğretmenlerin farkındalıklarının artırılması ve erken dönemde tespit edilmesinde yardımcı olunması nedeniyle öğretmenlerin farkındalıklarının artırılması son derece önemlidir (Sağır, 2013).

Son yıllarda çocuk istismarı ve ihmali konusu gündeme sıkça gelmekle birlikte konu ile ilgili araştırmalar da her geçen gün artmaktadır ancak buna rağmen çocukların korunmasına yönelik yapılanlar yine de yetersiz kalmaktadır (Kürklü, 2011).

Çocuklarla her gün birlikte olan psikolojik danışmanların ve okul öncesi öğretmenlerin, istismara uğrayan çocukları saptamada, çocuklarla ilgili koruyucu önlemleri ve çocuktaki davranış değişikliklerini saptayabilme konusunda detaylı bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (Taner, Y. ve Gökler, B. (2004).

Yapılan araştırmalar, sorunun çok boyutlu ele alınması, soruna ilişkin sağlıklı çözümler geliştirilebilmesi açısından önemli olduğunu göstermekte ve istismarın önlenmesi için farklı bilim dallarının alanda araştırmalar yapması ve çözümler üretebilmesi gerekmektedir.

Okulların vazgeçilmez meslek elemanları olan okul psikolojik danışmanları ve okul öncesi öğretmenleri, bu konuda önemli bir yere sahiptir. Okul psikolojik danışmanları ve okul öncesi öğretmenleri çocuğu gözlemleyebilme ve çocukta olan davranış değişikliklerini takip edebilmesindeki rolünün önemi araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın genel amacı, okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının, çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalıkları açısından çeşitli değişkenlere göre fark olup olmadığını, varsa ne gibi farklılıklar olduğunu belirlemektir.

1.2. Alt Problemler

Probleme ilişkin olarak geliştirilmiş olan alt problemler aşağıda yer almaktadır.

1.2.1. Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama ölçeği alt grupları bilgi puan ortalamaları arasında fark var mıdır?

1.2.2. Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki bilgi puan ortalamaları sosyo-demografik özelliklerinden etkilenir mi?

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlamada Rehberlik ve Psikolojik Danışman adayları ile Okul Öncesi Öğretmen adaylarının bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla tanımlayıcı olarak düzenlenmiş tarama modeli ile gerçekleştirilen bir araştırmadır.

Karasar (2009), tarama modellerini geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları olarak tanımlamaktadır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bu araştırmada da, öğretmen ve öğretmen adaylarının çocuk istismarı potansiyelleri incelenerek mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü ile Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, 4. sınıf öğrencileri (345) oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örneklemi RPD ve OKÖ bölümü 4. sınıf öğrencilerinden rastgele seçilen toplam 200 öğrenci oluşturmaktadır.

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada çocuk istismarı ve ihmali konusunda araştırmacı tarafından geliştirilen ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" ve Uysal tarafından 1998 yılında geliştirilen "Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılamasına Yönelik Ölçek Formu" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formunda, araştırma kapsamına alınan RPD ve OKÖ adaylarının cinsiyet, yaş, yaşadıkları bölge, okudukları bölüm, okul öğrenimi sırasında çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi alma, çocuk istismarı ve ihmali konusunda herhangi bir seminer/konferansa katılma ve çocuk istismarı ve ihmali tanılama konusunda kendilerini ne derece yeterli buldukları gibi tanıtıcı bilgileri toplama amacı ile toplam 7 soru sorulmuştur.

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği, altı alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar; istismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, ihmâl belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri çocuk istismarı ve ihmalinde aile yapısı ile ilgili belirtilerdir.

Toplam 67 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki her madde 5' li likert ile değerlendirilmekte olup, puan ortalamasının 5'e yaklaşması soruları doğru yanıtladıklarını, 3'den uzaklaşması yanlış yanıtladıklarını göstermektedir. Verilerin değerlendirilmesi sayı, yüzde dağılımı ve analizinde tek yönlü ve çok yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Verilerin değerlendirilmesi sayı, yüzde dağılımı ve analizinde "t" testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyete göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki bilgi puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı ANOVA testi ile incelenmiştir.

Yapılan Anova analizi sonucunda cinsiyete göre okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının, çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama alt ölçeklerinin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki alt ölçek bilgi puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı MANOVA testi ile incelenmiştir.

Source	Dependent Variable	Type III Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Yaş	FizikselB	427,477	1	427,477	4,299	,039
	DavranışsalB	14,311	1	14,311	,232	,631
	İhmalB	49,550	1	49,550	1,393	,239
	EbeveynÖ	1151,449	1	1151,449	19,760	,000
	AileselÖ	122,379	1	122,379	4,935	,027
	ÇocukÖ	93,531	1	93,531	6,883	,009
	TOPLAM	2008,226	1	2008,226	6,819	,010

17-25 yaş, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri ($,000;p<0,05$), 26 yaş ve üzeri, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri ($,009;p<0,05$) 26 yaş ve üzeri ve çocuk istismarı ve ihmalinde aile yapısı ($,027;p<0,05$), istismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirtileri ($039;p<0,05$) ve 26 yaş ve üzeri öğrencilerin alt ölçeklerin yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının okul öğrenimleri sırasında bilgi alma durumlarına göre değişkenine göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamadaki bilgi puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı ANOVA testi ile incelenmiştir.

Ancak yapılan analizde öğrencilerin okul öğrenimi sırasında bilgi alma durumları ($,677;p>0,05$) toplam puan ortalamaları sonucuna göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının konferans/seminere katılım değişkenine göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki alt ölçek bilgi puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı MANOVA testi ile incelenmiştir.

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	,994	5216,206b	6,000	193,000	,000
	Wilks' Lambda	,006	5216,206b	6,000	193,000	,000
	Hotelling's Trace	162,162	5216,206b	6,000	193,000	,000
	Roy's Largest Root	162,162	5216,206b	6,000	193,000	,000
Konferans	Pillai's Trace	,206	8,348b	6,000	193,000	,000
	Wilks' Lambda	,794	8,348b	6,000	193,000	,000
	Hotelling's Trace	,260	8,348b	6,000	193,000	,000
	Roy's Largest Root	,260	8,348b	6,000	193,000	,000

Yapılan analizde öğrencilerin çocuk istismarı konusunda seminer/konferansa katılma durumu Fiziksel belirtiler alt ölçeğinde ($,000;p<0,05$), Ebeveyn özellikleri ($,000;p<0,05$), Ailesel özellikler ($,002; p<0,05$) alanlarında anlamlı bir farklılıklar bulunmuştur.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının bölge değişkenine göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki alt ölçek bilgi puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı MANOVA testi ile incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %16.5 Akdeniz, %8'i Ege, %9.5'i Marmara, 10.5'i Karadeniz, %13'ü İç Anadolu, %17'si Doğu Anadolu, %20.5'i Güney Doğu Anadolu Bölgelerinden ve %5'i K.K.T.C'den oluşmaktadır.

Source	Dependent Variable	Type III Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	FizikselB	905,192a	4	226,298	2,297	,060
	DavranışsalB	455,544b	4	113,886	1,885	,115
	İhmalB	456,469c	4	114,117	3,354	,011
	EbeveynÖ	182,225d	4	45,556	,710	,586
	AileselÖ	172,073e	4	43,018	1,726	,146
	ÇocukÖ	208,868f	4	52,217	3,954	,004
	TOPLAM	733,538g	4	183,385	,600	,663
Intercept	FizikselB	106929,292	1	106929,292	1085,436	,000
	DavranışsalB	52431,616	1	52431,616	867,839	,000
	İhmalB	13525,746	1	13525,746	397,514	,000
	EbeveynÖ	34001,055	1	34001,055	530,108	,000
	AileselÖ	16969,711	1	16969,711	680,894	,000
	ÇocukÖ	7249,345	1	7249,345	548,904	,000
	TOPLAM	1149365,982	1	1149365,982	3761,200	,000
Yeterlilik	FizikselB	905,192	4	226,298	2,297	,060
	DavranışsalB	455,544	4	113,886	1,885	,115
	İhmalB	456,469	4	114,117	3,354	,011
	EbeveynÖ	182,225	4	45,556	,710	,586
	AileselÖ	172,073	4	43,018	1,726	,146
	ÇocukÖ	208,868	4	52,217	3,954	,004
	TOPLAM	733,538	4	183,385	,600	,663

Yapılan MANOVA testinde, alt ölçek bilgi puan ortalamalarında $F(42,000)=1,192$, $p=,191$ anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının yeterlilik değişkenine göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki alt ölçek bilgi puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı MANOVA testi ile incelenmiştir.

Yapılan analizde öğrencilerin ihmal belirtileri alt ölçeğinde ($,011$; $p<0,05$) ve ihmale yatkın çocukların özellikleri ve ($,004$; $p<0,05$) alanlarında farklılaşmanın olduğu saptanmıştır.

Okul psikolojik danışman adayları ile Okul öncesi öğretmen adaylarının bölüm değişkenine göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusundaki alt ölçek bilgi puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı MANOVA testi ile incelenmiştir.

Yapılan analizde psikolojik danışman adaylarının; istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri ($,011$; $p<0,05$), okul öncesi öğretmen adaylarının; ihmal belirtileri ($,019$; $p<0,05$) ve psikolojik danışman adaylarının; ihmale yatkın ebeveyn özellikleri ($,000$; $p<0,05$) alanlarında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Diğer alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel olarak çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve öneriler yer almaktadır. Bu araştırmada okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının, çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümlerin seçilmesinin nedeni katılımcı öğrencilerin mezuniyet sonrası ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev alacak olmalarıdır. Verilerin değerlendirilmesi sayı, yüzde dağılımı ve analizinde "t" testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırma sonuçlarına göre, araştırma kapsamına giren okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının %58,5'i 17-25, %41,5'i 26 ve üzeri yaş arasındadır. Okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adayları, %20,5'nin Güney Doğu Anadolu, %17'sinin ise Doğu Anadolu'da yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan okul psikolojik danışman ve okul öncesi öğretmen adaylarının %36,5'ini erkek, %63,5'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmaya alınan okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adayları tanılama konusunda %37 oranında kendilerini yeterli, %33,5'i çok yeterli, %25,5'i kısmen yeterli bulmaktadırlar. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin ihmal belirtileri ile ihmale yatkın çocukların özelliklerinde daha fazla bilgi sahibi ve farkındalıklarının olduğu görülmüştür.

Okul eğitimleri sırasında çocuk istismarı ve ihmali konusunda düzenli bir eğitim aldıkları göz önünde bulundurulduğunda okul psikolojik danışman adaylarının ve okul öncesi öğretmen adaylarının kendilerini %37 oranında yeterli bulmaları tatmin edici bir sonuç değildir. Bu nedenle okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının, çocuk istismarı ve ihmali konusunda daha fazla bilgilendirme gereksinimine ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adayları, okul öğrenimleri sırasında çocuk istismarı ve ihmali konusunda büyük bir oranda (%93,5) bilgi aldıklarını belirtmektedir. Aynı zamanda okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının %70'inin bu konuda seminer/konferansa katıldıkları saptanmıştır. Bu veri de göstermektedir ki, oran düşük olmasa bile alanda çalışacak olan en etkili meslek grupları olan öğretmen adaylarının mesleğe atılmadan yenilikleri takip etmeye ve bilgilerini artırmaya yönelik etkinliklere katılım göstermeleri gerekmektedir.

Aynı zamanda okul psikolojik danışman adayları ile okul öncesi öğretmen adaylarının %70'inin bu konuda seminer/konferansa katıldıkları saptanmıştır. Bu veri de göstermektedir ki, oran düşük olmasa bile alanda çalışacak olan en etkili meslek grupları olan öğretmen adaylarının mesleğe atılmadan yenilikleri takip etmeye ve bilgilerini artırmaya yönelik etkinliklere katılım göstermeleri gerekmektedir.

İstismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirti alt ölçek maddelerinden RPD ve OKÖ öğretmen adaylarının yaşadıkları bölgeye göre herhangi bir fark görülmemiştir.

Bölüm değişkenine göre istismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirti alt ölçek toplam puanlarına göre; Çocuk istismarı ve İhmaline yönelik Farkındalık Düzeyleri; 230,92 puan psikolojik danışman adaylarının, 227,17 puan okul öncesi öğretmen adaylarının olduğu görülmektedir. En yüksek puanın 335 olduğu göz önünde bulundurulduğunda en yüksek puanın okul psikolojik danışman adaylarının 227,17 puanla ortalamanın üzerinde iyi derecede konu ile ilgili bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

4.2 Öneriler

Eğitim fakültesinde öğrenim gören diğer öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama düzeyleri incelenebilir.

RPD ve OKÖ adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama düzeylerini artırmaya yönelik etkinlikler ve eğitimler artırılabilir.

RPD ve OKÖ öğretmen adaylarının ileride mesleklerini etkili bir şekilde sürdürebilmeleri için lisans programlarının çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili farkındalık ve bilgi düzeylerini yükseltebilecek şekilde düzenlenmesi önerilebilir.

Çocuk İstismarı ve ihmali ile ilgili eğitim/ders alan öğrencilerle, ders almayan öğrenciler arasında, karşılaştırılmalı olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

- KARA, Ö. (2010). *Ankara İlinde Görev Yapan Pediatri Asistanları, Uzmanları ve Pratisyen Hekimlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Konusunda Bilgi Düzeyleri ve Yaklaşımlarının Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi. Tıpta Uzmanlık Tezi.
- KARASAR, Niyazi (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KÜRKLÜ, Ahu (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- METE, K. Başak (2015). *Çocuk istismarı: Stres, Aile İşlevselliği, Sosyal Yalıtım*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SAĞIR, Murat (2013). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TANER, Y. ve Gökler, B. (2004). "Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri", *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- YALÇIN, H., K, Nurcan ve Duman, (2014). "Anne baba İlgili Tutumlarının Düzenlenmesi", *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 133-143.,
- ÜSTÜNDAĞ, A., Şenol, F. B., ve Mağden, D. (2015). "Ebeveynlerin Çocuk İstismarına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bilinçlendirilmesi", *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1 (2).